

Ю. М. Маршавін,
д. е. н., професор,
професор Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана

ІМПЕРАТИВ ПОЛІТИКИ ЗАЙНЯТОСТІ В УМОВАХ ТУРБУЛЕНТНОГО РОЗВИТКУ ВІТЧИЗНЯНОЇ ЕКОНОМІКИ

Yu. Marshavin,
Doctor of Economic Sciences, Professor, Professor of Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman

EMPLOYMENT POLICY IMPERATIVE IN A TURBULENT DEVELOPMENT OF THE DOMESTIC ECONOMY

У статті доведено, що в Україні весь період ринкової трансформації державна політика зайнятості має відверто спрощений характер як за спрямованістю (головною метою вбачається зниження рівня безробіття, особливо зареєстрованого), так й за механізмами та інструментами реалізації (реформування та удосконалення форм роботи державної служби зайнятості). З використанням кореляційного та графічного аналізу показано, що основними причинами кризових явищ у сфері зайнятості є низькі обсяги капітальних інвестицій, ненадійність банківської системи, малі розміри особистого споживання населення та зниження обсягів експорту.

З огляду на те, що ринок праці функціонує під впливом всіх основних чинників економічного середовища, які взаємодіють за принципом сполучених судин, розроблено імператив державної політики зайнятості, сутність якого полягає в її інноваційно-інвестиційному забезпеченні на підставі удосконалення грошово-кредитної політики, особливо в частині підвищення надійності банківської системи, використання такого значного резерву кредитних ресурсів, як кошти населення, застосування перешкод витіканню грошей з кордони України. Доведено необхідність стимулювання експортної активності українських підприємств, яка має базуватися на ІТ-технологіях, виробництві конкурентоспроможної продукції кінцевого споживання. Підкреслено особливе значення для розвитку сфери зайнятості зростання продуктивності праці, узгоджених з нею темпах підвищення оплати праці та покращення соціального забезпечення.

This article proves that during the whole period of market transformation the state employment policy in Ukraine has had a clearly simplified character both as the focus (the main objective is the reduction of the unemployment rate, especially among the registered unemployed), and the implementation mechanisms and tools (reforming and improving the modalities of work of the State Employment Service). The correlation and graphical analysis showed that the main causes of employment crises include low level of capital investments, unreliability of the banking system, small personal consumption of the population, and lower export volumes.

Given the fact that the labor market operates under the influence of all the major factors of the economic environment that interact on the principle of connected vessels, the state employment policy imperative has been designed, the gist of which is its innovation-investment support on the basis of the improvement of monetary policy, particularly in terms of increasing the reliability of the banking system, using such a large reserve of credit resources as funds of the population, the discourage the outflow of money from Ukraine. The article proves the necessity to stimulate the export activity of Ukrainian businesses, the former being based on IT technologies, production of competitive end-use products. The article makes special emphasis on the significance of labor productivity growth for the development of the employment rate, and harmonized with it the increase of wages and social security.

Ключові слова: політика зайнятості, ринок праці, капітальні інвестиції, експорт, споживчі витрати, кредитні ресурси, рівень зайнятості.

Key words: employment policy, labor market, capital investments, exports, consumer spending, credit resources, employment rate.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Протягом усього періоду ринкової трансформації в Україні реалізується відверто спрощена політика на ринку праці, яка в основному зводиться до питань діяльності державної служби зайнятості¹ і мінімізації безробіття,

особливо зареєстрованого. Влада бачить своє основне завдання в тому, щоб "реально боротись з безробіттям" [1]. Треба зазначити, що зовнішньо ця "боротьба" має доволі успішний характер, адже рівень безробіття у нашій країні багато років є одним з найнижчих в Європі. Але

¹ Про це, зокрема свідчить багаторазові спроби її реформування: спочатку в центральний орган виконавчої влади (2012 р.), потім у Національне агентство зайнятості (2014—2015 рр.), перегляд відповідного Положення у 2014 і 2015 рр. тощо.

зводити зміст державної політики зайнятості лише до "боротьби" з безробіттям, оцінювати стан такого багатогранного ринку, як ринок праці, його різноманітні сторони, прояви та властивості лише за рівнем безробіття, є абсолютно необгрунтованим. На переконання автора, сучасний стан ринку праці в Україні можна охарактеризувати як кризовий. Образно його можна уявити як айсберг, бачена частина якого блискає сонячними проміннями, а друга, небачена (що за законами фізики складає майже 90%), скриває у підводному темряві накопичені за десятиріччя криги та пастки.

Насправді: останніми роками постійно падає чисельність зайнятого населення та рівень зайнятості, зокрема кількість зайнятих осіб віком 15—70 років у 2017 р. відносно 2014 р. скоротилася на 2 млн² [2], за 5 останніх років більш ніж у два рази зменшився розмір реальної заробітної плати. Величезних масштабів набули тінюва зайнятості та зовнішня трудова міграція. Ступень зносу основного капіталу давно перевищив критичний рівень і фактично складає понад 80%³ [3, с. 252] при цьому нанівець зведений процес його оновлення (за нинішніх темпів на повне оновлення виробничого апарату потрібно 50 років). У результаті в країні переважає ручна і проста праця: майже 40% робітників зайняті на робочих місцях з переважно ручною працею [4, с. 7]. Низька якість робочих місць обумовлює зниження попиту на кваліфіковану робочу силу та спрощення декваліфікацію працівників, які до того ж роками не підвищують свою кваліфікацію: його середня періодичність становить один раз на 10—12 років. Фізично і моральне застаріле обладнання та устаткування, інноваційна і технологічна відсталість виробництв спричиняє низьку продуктивність праці, унеможливають випуск товарів, спроможних на рівних конкуренто не лише на зовнішніх, але й на внутрішньому ринку. Негативні тенденції у сфері зайнятості загострюються через скорочення кількості осіб працездатного віку та їх частки у загальному складі населення.

Розв'язання зазначених та інших проблем потребує модернізації державної політики зайнятості на принципово нових теоретико-методологічних засадах.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ ТА ПУБЛІКАЦІЙ

Важливі методологічні проблеми змісту державної політики зайнятості досліджуються у працях вітчизняних учених С.І. Бандура, О.А. Гришнєвої, С.П. Калининої, А.М. Колота, Е.М. Лібанової, А.С. Лісогор, І.А. Петрової, А.В. Шаульської та ін. У межах досліджень соціально-економічної сфери зазначені науковці багато уваги приділяють аналізу ринку праці, засобам підвищення ефективності політики зайнятості. Значний внесок у розроблення проблем забезпечення продуктивної зайнятості населення роблять зарубіжні науковці, зокрема лауреати Нобелівської премії П. Кругман (2008 р.), П. Даймонд, Д. Мортенсен, А. Писсардес (2010 р.).

Однак, незважаючи на значущість і цінність напрацювань зазначених та інших авторів, залишаються недостатньо розробленими методологічні основи та інструментарій державної політики зайнятості в умовах турбулентного розвитку економіки та загострення конкуренції на внутрішньому та зовнішніх ринках.

МЕТА СТАТТІ

Метою статті є розвиток теоретичних засад та інструментарію державної політики зайнятості в умовах турбулентного розвитку вітчизняної економіки, за-

гострення конкурентної боротьби товаровиробників на зовнішніх і внутрішньому ринках.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Головними причинами кризи ринку праці на сучасному етапі є не лише витрати значних матеріальних і фінансових ресурсів на ведення бойових дій на Сході України, втрата частини економічного потенціалу в результаті тимчасової окупації Криму, Севастополя, частини Донецької і Луганської області та переміщення величезних мас населення в інші регіони, а багаторічні помилки у змісті державної політики зайнятості. Тривалий час відносинам зайнятості відводиться другорядна роль — пасивно залежними від стану економіки, їх удосконалення не пов'язується і не координується із інвестиційною, соціальною, зовнішньоекономічною, податковою і бюджетною політикою, як вимагає законодавство України [5, ст. 16]. Не приділяється належної уваги розвитку кредитно-грошових та фінансових засад політики зайнятості, яка часто зводиться лише до фінансування допомоги по безробіттю та поточних витрат державної служби зайнятості. У цьому контексті зауважимо, що законом США про Федеральну резервну систему визначено основним завданням Ради директорів Федеральної резервної системи і Федерального комітету з операцій на відкритому ринку забезпечення максимальної зайнятості (виділено автором — Ю. М.), цінової стабільності та помірних довгострокових відсоткових ставок [6].

Однак в Україні багато років в урядових колах панує переконання, що оздоровлення сфери зайнятості слід досягти не макроекономічними, перш за все грошово-кредитними заходами, а прийняттям різноманітних указів, постанов і програм, реальний ефект яких зазвичай наближається до нуля.

Найбільш яскравий приклад відсутності позитивних результатів від заходів, які не забезпечуються засобами грошово-кредитної, фінансово-бюджетної, інвестиційної політики, став План дій Президента України В. Ющенко "Десять кроків назустріч людям". Однією з основних програмних цілей української влади того часу визначалося створення п'яти мільйонів нових робочих місць. Указом Президента України від 11 липня 2005 р. Кабінету Міністрів і регіональним держадміністраціям доручалося створювати щорічно не менш, ніж 1 млн робочих місць, але при цьому не передбачалися конкретні макроекономічні заходи і належні фінансові ресурси [7]. Природним став підсумок цієї програми: кількість зайнятих в Україні за період 2005—2009 рр. не лише збільшилася на 5 млн чол., а скоротилася майже на 0,5 млн чол. (з 20 680 до 20 192 тис. чол.), а чисельність найманих працівників зменшилася більш, ніж на один млн (з 14 005 до 12 949 тис.) [2].

На переконання автора, з врахуванням того, що ринок праці функціонує під впливом всіх основних чинників економічного середовища, які взаємодіють за принципом сполучених судин, удосконалення сфери зайнятості можна досягнути лише шляхом застосування комплексу засобів, причому в основному таких, що знаходяться за межами ринку праці. Вперше цю ідею висловив Дж. М. Кейнс ще у 1930-х рр. Він визнав у певному сенсі вторинну (але не другорядну) роль ринку праці, оскільки його стан визначається процесами, що відбуваються на інших ринках [8, с. 9, 96]. Послідовники цього видатного вченого, виходячи з того, що "праця є ресурсом для виробництва інших товарів", а "попит на працю є похідним попитом" і "визначається рішенням про обсяг виробництва третього товару, який пла-

² Наведено без урахування тимчасово окупованої території АР Крим та м. Севастополя, без частини Донецької та Луганської областей.

³ У зв'язку з прийняттям Постанови Кабінету Міністрів України від 25.06.2014 р. № 200 "Про утворення акціонерного публічного товариства "Українська залізниця" у частини передачі/надходження та оцінки основних засобів" відбулася переоцінка залишкової вартості основних засобів в транспортній галузі у бік зростання у 3,5 рази. У результаті загальний знос основних засобів в економіці статистично значно скоротився і склав у 2015 р. 60,1%.

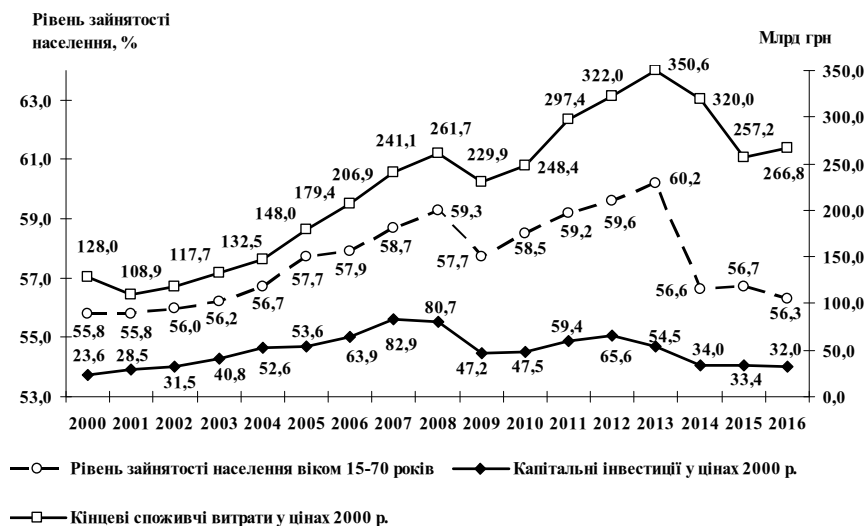


Рис. 1. Динаміка рівня зайнятості населення віком 15–70 років, обсягів капітальних інвестицій та кінцевих споживчих витрат

Джерело: [2; 13; 17].

нується поставити на певний ринок" [9, с. 255], наголошують на необхідності посилення державного впливу на споживання, інвестиції, фіскально-бюджетну і грошово-кредитну сфери.

Особливу актуальність для нашої країни набуває необхідність розвитку інвестиційного базису зайнятості. Капітальні інвестиції за своєю сутністю є витратами на створення і відновлення основних фондів, тобто фізичних робочих місць. Під фізичним робочим місцем зазвичай розуміють сукупність певної частини фізичного простору і розташованих там технічних засобів, що призначаються для виробництва товарів і послуг [10, с. 38]. Оскільки за даними Національного інституту стратегічних досліджень створення одного фізичного робочого місця коштує у середньому 15,4 тис. євро [11], для забезпечення ними лише безробітних (1,5–2,0 млн осіб) потрібно понад 720–950 млрд грн, що у 2–2,5 рази перевищує фактичну величину річних капітальних інвестицій із всіх джерел останнього періоду.

Результати аналізу свідчать, що надії на активізацію інвестиційної діяльності за рахунок іноземних капіталовкладень, які опанували урядовцями і представниками громадськості, не мають серйозного обґрунтування: їх частка у загальному обсягу інвестицій зменшилася до 1,4% [12]. Причиною тут є не лише військові дії, які примушена вести Україна на Сході. Добре відомо, що іноземні інвестори "йдуть слідом" за вітчизняними, які, на жаль, спрямовують кошти за кордон. Так, прями інвестиції з України в економіку інших країн (90% з них — у країни ЄС) перевищили на кінець 2017 р. 7,3 млрд дол. США [13]). Але фактично втрати вітчизняних фінансових ресурсів є набагато більшими. За інформацією організації Global Financial Integrity (GFI), за період 2004–2013 рр. витік коштів з України щорічно складав у середньому 11,6 млрд дол. США [14]. З цими даними корелюється інформація міжнародної неурядової організації Tax Justice Network щодо виведення за 1990–2012 рр. з української економіки в офшори 167 млрд дол. США [15]. Скоріш за все, ці кошти повернути в Україну не вдасться, але створення ефективних перепон проти подальшого витікання коштів за кордон сприятиме зростанню інвестиційного базису зайнятості у нашій країні.

Вітчизняний бізнес не має такого обсягу коштів, який навіть у сприятливих умовах, дасть змогу серйозно посилити інвестиційну активність вітчизняної економіки. Так, щорічні інвестиції за рахунок власних коштів підприємств, хоча й складають майже 70% всіх

інвестицій, але у поточних цінах не досягають 300 млрд грн [16], або 40–45% від потреби. На думку автора, причина пов'язана перш за все з не виправдано низькою часткою у складі інвестицій позикового капіталу, яка до того ж щорічно зменшується: 2014 р. — 8,8%; 2015 р. — 7,3%; 2016 р. — 7,1%, 2017 р. — 5,3% [16]). Звідси випливає, що для подальшого зростання обсягу капітальних інвестицій потрібне удосконалення державної грошово-кредитної політики, спрямованої на зниження відсоткових кредитних ставок, які визначаються співвідношенням попиту і пропозиції на грошовому ринку. У свою чергу, для збільшення пропозиції грошей комерційними банками недостатньо використовується єдиний реальний і одночасно потужний внутрішній ресурс — гроші населення. Незважаючи на те, що останнім часом відбувається інтенсивне вимивання коштів із домогосподарств через підвищення цін на комунальні послуги та енергоресурси, відповідно до інформації НБУ населення зберігало у 2017 р. поза банківською системою 333 млрд грн і 84 млрд дол. США [18], що сумарно перевищує 2,5 трлн грн. Залучення у банківську систему цього фінансового ресурсу могло б вплинути на значне зменшення кредитних ставок і збільшення інвестицій у створення фізичних робочих місць.

Але заощадження коштів у комерційних банках не приваблює для населення через високий ступень ризику. Банківські кризи середини 1990-х рр. і 2008–2009 рр. значно підірвали довіру до неї населення. Особливо сильний удар по авторитету банківської системи нанесла політика так званого її оздоровлення у 2014–2017 рр., у результаті якої ліквідовано понад 90 комерційних банків і багато тисяч громадян втратили свої заощадження. Для відродження довіри до банківської системи державній владі, НБУ треба здійснити конкретні заходи, спрямовані на посилення її привабливості, перш за все щодо забезпечення у плані надійності.

Однак наявність інвестиційних коштів для створення фізичних робочих місць є необхідною, але не достатньою умовою позитивних змін у сфері зайнятості. У ринкових умовах рівень зайнятості визначається також обсягом споживання. У свою чергу, споживання певного товару напряму залежить від платіжної спроможності його потенційних покупців та рівнем конкурентоспроможності товару.

Сьогодні для населення України характерним є надзвичайно низька платоспроможність. І хоча номінальна зарплата, як основа споживчого попиту, постійно зростає, але через високі темпи інфляції це не спричиняє адекватного збільшення фізичного обсягу споживання вітчизняної продукції. Про низький розмір заробітної плати свідчить той факт, що її питома вага у складі ВВП постійно зменшується: 2012 р. — 50,5%, 2013 р. — 50,1%, 2014 р. — 46,3%, 2015 р. — 39,1%, 2016 р. — 36,6%, 2017 р. — 38,9% [17].

Стосовно сучасної економіки України вплив на сферу зайнятості населення внутрішніх капітальних інвестицій та кінцевих споживчих витрат, підтверджується аналізом взаємозалежності рівня зайнятості населення від їх обсягів (рис. 1). Для виключення впливу інфляції розмір капітальних інвестицій та кінцевих споживчих витрат обрахований автором у порівняльних цінах (цінах 2000 р.)⁴.

Як видно, характер кривих, що характеризують динаміку рівня зайнятості населення, капітальних інвестицій та кінцевих споживчих витрат, є досить близьки-

⁴ 2014–2016 рр. — без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, м. Севастополя та частини зони проведення антитерористичної операції Донецької та Луганської областей.

ми. Окремі випадки асинхронності та різновекторності змін зазначених показників пояснюються дією таких чинників.

Рівень зайнятості визначається взаємодією багатьох економічних та інституційних чинників, демографічних процесів, але результуюча їх комбінація не завжди співпадає з динамікою споживчих витрат і капітальних інвестицій. У даному разі розбіжності також пов'язані з окупацією АР Крим, частини Донецької та Луганської областей, наслідками бойових дій на Сході України, які викликали переміщення великих мас населення, більшість якого не змогла працевлаштуватися на нових місцях проживання; скороченням у складі населення кількості осіб працездатного віку; віднесенням у статистиці частини членів особистих селянських господарств, які вважалися незайнятими особами, до зайнятого населення тощо.

Водночас результати аналізу свідчать, що випадки різновекторності та асинхронності у динаміці зазначених показників пояснюються проявом закономірності, яку умовно можна порівняти з колами на воді від падіння у нею каменя. За авторською концепцією, за рівності і незмінності інших умов, інвестиції відбиваються на сфері зайнятості своєрідними хвилями, кожна із яких має свою природу і довжину впливу. Саме тому періоди від вкладання інвестицій до зміни кількісних та якісних параметрів зайнятості значно відрізняються, у залежності від того, наслідками якої хвилі вони є.

Для подальшого аналізу зробимо два зауваження: перше — хвилі інвестиційного впливу на зайнятість у певних випадках можуть частково накладатися одна на одну; друге — ринок праці є одним із найбільш мінливих ринків і припущення "за рівності і незмінності інших умов" тут зазвичай не витримується, але на короткотермінових проміжках часу за відсутності економічних, соціальних, інших криз та катаклізмів його можна вважати обґрунтованим.

Через хвильовий характер поточні інвестиції повертуються у нові фізичні та економічні робочі місця як одразу (внаслідок дії першої інвестиційної хвилі), так й після певного часу, необхідного для придбання і монтажу обладнання (як результат другої хвилі). Також часове відставання змін у кількості зайнятого населення від періоду інвестиційних внесків пов'язане з необхідністю укладання підприємствами контрактів із постачальниками і споживачами, добору і навчання працівників і т.п.

На стан сфери зайнятості також здійснює значний негативний вплив скорочення українського експорту. Відомі до хрестоматійних положень економічної науки він доповнює внутрішній попит на вітчизняні товари й послуги, стимулюючи розвиток виробництва, а звідси — й зайнятості.

Взаємозалежність рівня зайнятості та обсягу експорту товарів і послуг наочно показана відповідними кривими на рисунку 2.

Як видно, за останні 17 років лише у 4-х зазначена вище залежність не витримана, що пояснюється перш за все дією нееконімічних чинників, про що йшлося вище.

Для розвитку сфери зайнятості важливо значення мають не лише кількісні параметри експорту, а й його структура. На жаль, в українському експорті переважає первинна і проміжна продукція, зокрема у 2015—2017 рр. частка продуктів рослинного походження, мінеральних продуктів і недорогоцінних металів досягла майже 40% всього експорту. Водночас експорт машин, обладнання та електротоварів, одягу, готових харчових продуктів не досягає 20% [19]. У результаті, посилюються негативні тенденції у структурі зайнятого населення, зокрема скоротилася кількість працівників, зайнятих у промисловості, на високотехнологічних підприємствах інших галузей.

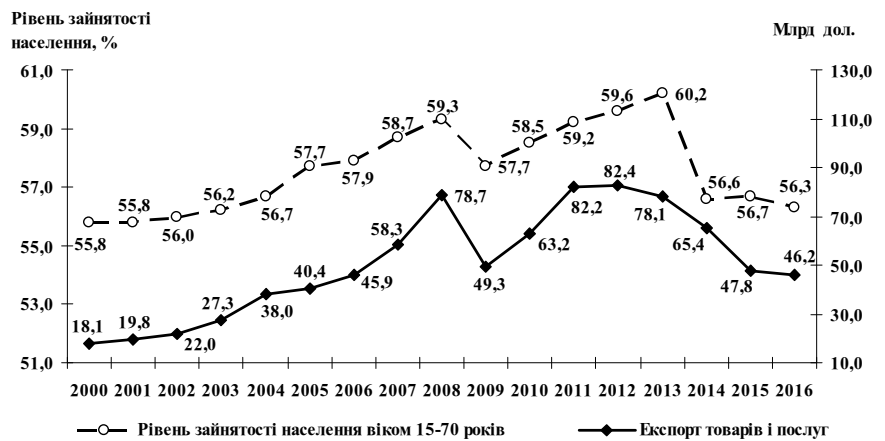


Рис. 2. Динаміка рівня зайнятості населення віком 15–70 років та обсягу експорту товарів і послуг

Джерело: [2; 19].

ВИСНОВКИ

В Україні політика зайнятості вісь період ринкової трансформації має відверто спрощений характер як за спрямованістю, так й за механізмами та інструментами реалізації. Вона не пов'язується із основними напрямками макроекономічної та соціальної політики. Перш за все негативний вплив на стан зайнятості населення спричиняють незначні обсяги капітальних інвестицій через низьку інвестиційну привабливість нашої країни, ненадійність банківської системи, витікання грошей за кордон. Важливою причиною кризових явищ в сфері зайнятості також є низькі обсяги особистого споживання населення як результат малих доходів, а також зниження обсягів експорту, особливо високотехнологічних товарів.

Модернізація державної політики зайнятості потребує перш за все посилення її координації з інвестиційною, грошово-кредитною, податковою політикою, зовнішньоекономічною діяльністю, політикою доходів. Особливого значення для розвитку сфери зайнятості набуває оновлення основного капіталу, ступень зносу якого давно перевищив критичний рівень. Потребує підвищення надійності банківська система, використання комерційними банками такого значного ресурсу кредитування, як кошти населення. Треба стимулювати експортну активність українських підприємств, яка має базуватися не на сприятливій кон'юктурі сировинних ринків (як у перше десятиліття 2000-х рр.), а на виробничій конкурентоспроможній продукції з високою доданою вартістю.

Література:

1. Виступ Прем'єр-міністра України Володимира Гройсмана під час представлення Програми діяльності Кабінету Міністрів України на засіданні Верховної Ради України 14.04.2016 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/ua/news/248960727>
2. Основні показники ринку праці (2000—2017 рр.) [Електронний ресурс]. — Режим доступу: www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2007/rp/ean/ean_u/osp_rik_b_07u.htm
3. Статистичний щорічник України за 2014 рік. — К.: Державна служба статистики України, 2015. — 585 с.
4. Програма гідної праці МОП для України на 2016—2019 роки. — Женева-Київ: Міжнародне бюро праці, 2016 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---europe/---ro-geneva/---sro-budapest/documents/genericdocument/wcms_470684.pdf
5. Про зайнятість населення: Закон України від 5 липня 2012 р. № 5067-VI [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/5067-17>
6. Simons H. Economic Policy for Free Society. — Chicago: The University of Chicago Press, 1948. — P. 161.

7. Про вдосконалення державного регулювання у сфері зайнятості населення та ринку праці в Україні: Указ Президента України від 11 липня 2005 р. № 1073/2005 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1073/2005>

8. Кейнс Дж. М. Общая теория занятости, процента и денег / Дж. М. Кейнс. — М.: Гелеос АРМ, 1999. — 262с.

9. Мэнкью Н. Г. Принципы экономикс / Н. Г. Мэнкью / Пер. с англ.: В. Кузина [и др.]. — 2-е изд. — СПб.: Питер, 2000. — 496 с.

10. Бандур С.І. Стратегия развития рабочих мест в контексте государственной политики занятости // Ринок праці та державна служба зайнятості в епоху глобальних змін і новітніх викликів: матеріали Міжнарод. тристор. наук. практ. конф. // Упорядники М.В. Туленков, О.Ю. Вілкова, А.Г. Новаш. — К.: ІПК ДСЗУ, 2011. — С. 37—45.

11. Створення нових робочих місць в Україні: результати та перспективи: Аналітична записка [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://old.niss.gov.ua/monitor/october09/15.htm>

12. Капітальні інвестиції за джерелами фінансування 2017 р. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2017/ibd/kindj/infin_u/infin2017_u.htm

13. Міжнародна інвестиційна позиція (за методологією КПБ6) [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=19208377>

14. New Study: Illicit Financial Flows Hit US\$1.1 Trillion in 2013 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.gfintegrity.org/press-release/new-study-illicit-financial-flows-hit-us1-1-trillion-in-2013>

15. За годы независимости из Украины в офшоры вывели 170 миллиардов долларов [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://news.finance.ua/ru/news/-/284141/za-gody-nezavisimosti-iz-ukrainy-v-offshory-vyveli-170-milliardov-dollarov>

16. Капітальні інвестиції за видами активів за 2010—2017 роки [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2013/ibd/ibd_rik/ibd_u/ki_rik_u_bez.htm

17. Валовий внутрішній продукт у 2016—2017 рр. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2003/vvp/vvp_kv/vvp_kv_u/arh_vvp_kv.html

18. Грошово-кредитна та фінансова статистика НБУ [Електронний ресурс]. — Режим доступу: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=2784341

19. Товарна структура зовнішньої торгівлі [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2017/zd/tsztt/tsztt_u/arh_tsztt2017_u.html

References:

1. The official site of The Cabinet of Ministers of Ukraine (2016), "Statement by Prime Minister of Ukraine Volodymyr Groisman during the presentation of the program of activities of the Cabinet of Ministers of Ukraine at the Verkhovna Rada of Ukraine on 14 April 2016", available at: <https://www.kmu.gov.ua/ua/news/248960727> (Accessed 19 June 2018).

2. The official site of State Statistics Service of Ukraine (2018), "Key labor market indicators (annual data)", available at: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2007/rp/ean/ean_u/osp_rik_b_07u.htm (Accessed 19 June 2018).

3. State Statistics Service of Ukraine (2015), Statystychnyj schorichnyk Ukrainy za 2014 rik [Statistical yearbook of Ukraine for 2014], Publishing house "Consultant", Kyiv, Ukraine.

4. The official site of International Labour Organization (2016), "Decent work country programme for Ukraine 2016-2019", available at: <http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---europe/---ro-geneva/---sro-budapest/>

documents/genericdocument/wcms_470684.pdf (Accessed 19 June 2018).

5. The Verkhovna Rada of Ukraine (2013), The Law of Ukraine "On public employment", available at: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/5067-17> (Accessed 19 June 2018).

6. Simons, H. (1948), Economic Policy for Free Society, The University of Chicago Press, Chicago, USA.

7. Cabinet of Ministers of Ukraine (2012), "Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine "On approval of the program for promoting employment and stimulating the creation of new jobs for the period until 2017", available at: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1008-2012-p> (Accessed 19 June 2018).

8. Kejns, Dzh.M. (1999), Obschaia teoriya zaniatosti, protsenta y deneh [The General Theory of Employment, Interest and Money], Heleos ARM, Moscow, Russia Federation.

9. Menk'iu, N.H. (2000), Pryntsypy ekonomyky [Principles of Economics], 2nd ed, Pyter, Saint Petersburg, Russia Federation.

10. Bandur, S.I. (2011), "Strategy for the development of jobs in the context of public employment policies", Rynok pratsi ta derzhavna sluzhba zaijniatosti v epokhu hlobal'nykh zmin i novitnikh vyklykiv: materialy Mizhnarod. trystor. nauk. prakt. konf. [The Labor Market and the State Employment Service in an era of global change and emerging challenges: International materials. thistory sciences practice conf.], IPK DSZU, Kyiv, Ukraine, pp 37-45.

11. The official site of National Institute For Strategic Studies (2009), "Creation of new work places in Ukraine: results and perspectives (analytical note)", available at: <http://old.niss.gov.ua/monitor/october09/15.htm> (Accessed 19 June 2018).

12. The official site of State Statistics Service of Ukraine (2018), "Capital investment by sources of financing in 2017", available at: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2017/ibd/kindj/infin_u/infin2017_u.htm (Accessed 19 June 2018).

13. The official site of The National Bank of Ukraine (2018), "International investment position (according to the BPM6 methodology)", available at: <https://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=19208377> (Accessed 19 June 2018).

14. The official site of Global Financial Integrity (2015), "New Study: Illicit Financial Flows Hit US\$1.1 Trillion in 2013", available at: <http://www.gfintegrity.org/press-release/new-study-illicit-financial-flows-hit-us1-1-trillion-in-2013> (Accessed 20 June 2018).

15. Finance.ua (2012), "Over the years of independence from Ukraine in the offshore withdrew \$170 billion", available at: <https://news.finance.ua/ru/news/-/284141/za-gody-nezavisimosti-iz-ukrainy-v-offshory-vyveli-170-milliardov-dollarov> (Accessed 20 June 2018).

16. The official site of State Statistics Service of Ukraine (2018), "Capital investment by type of assets for 2010-2017 years", available at: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2013/ibd/ibd_rik/ibd_u/ki_rik_u_bez.htm (Accessed 19 June 2018).

17. The official site of State Statistics Service of Ukraine (2018), "Gross domestic product (in actual prices)", available at: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2003/vvp/vvp_kv/vvp_kv_u/arh_vvp_kv.html (Accessed 19 June 2018).

18. The official site of The National Bank of Ukraine (2018), "Monetary and financial statistics", available at: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=27843415 (Accessed 19 June 2018).

19. The official site of State Statistics Service of Ukraine (2018), "Commodity structure of foreign trade of Ukraine", available at: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2017/zd/tsztt/tsztt_u/arh_tsztt2017_u.html (Accessed 19 June 2018).

Стаття надійшла до редакції 20.06.2018 р.